

GUISCAFRE, Jaume / PICORNELL, Antoni (2003): *Actes del Congrés Internacional Antoni M. Alcover*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 740 p.

Una de les iniciatives acadèmiques més interessants amb què es va voler recordar el centenari de la *Lletra de Convit* (1901) fou la celebració del Congrés Internacional Antoni M. Alcover a Palma de Mallorca durant el desembre del 2001, organitzat pel Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears. Els resultats d'aquest esdeveniment, que va aconseguir reunir bona part dels més destacats erudits de l'obra alcoveriana, han estat editats per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat en unes voluminoses actes que ja podem consultar des de novembre de 2003. Després d'haver llegit els trenta-nou treballs que hi apareixen, som del parer que el llibre que comentarem passarà aviat a formar part del catàleg d'obres de referència obligades per als estudiosos de la trajectòria i la producció lingüística i literària de mossèn Alcover.

Conscients que el Congrés esdevindria un reflex de la polifacètica obra del prevere mallorquí, els organitzadors van voler introduir-hi un principi d'ordre tot classificant els treballs presentats en tres seccions: Alcover i la seva època, Alcover i la lingüística del seu temps i, finalment, l'obra literària i folklòrica del filòleg mallorquí. Tanmateix, la separació entre la primera i segona ha desaparegut finalment de l'edició de les actes i les comunicacions que en formaven part han estat incloses sense distinció dins un macroapartat que conserva el títol de l'antiga primera secció del Congrés. L'estructura final de les Actes, doncs, ha quedat conformada per dues grans parts. La primera, on llegim el major nombre d'aportacions (vint-i-set), és dedicada als treballs que estudien l'obra científica i la trajectòria vital i ideològica d'Alcover; la segona part, menys nombrosa (deu), està centrada en les comunicacions dedicades a la producció folklòrica i literària del filòleg mallorquí que es presentaren a la tercera secció del Congrés. El llibre inclou, a més, les conferències d'obertura i clausura del Congrés, encarregades respectivament a Joan Veny i Josep Massot, que, com en les jornades, també inicien i clouen els treballs que comentarem seguidament.

Pel que fa als estudis inclosos en la primera part —*Antoni M. Alcover i el seu temps*—, hem cregut oportú prescindir de l'ordenació original de les actes a l'hora de comentar-los i seguir una agrupació temàtica. Aconseguirem, així, donar una idea més precisa del conjunt, ja que és la secció més variada pel que fa als continguts. En aquest sentit, els vint-i-set treballs inclosos en aquest apartat es poden agrupar en dos grans subapartats. El primer està format pels vuit articles que aprofundeixen en diversos aspectes de l'obra i vida d'Alcover no directament relacionats amb el món de la llengua, mentre que el segon i més nombrós —les altres divuit comunicacions i ponències— és el dedicat a l'estudi de la seva obra lingüística. Dins cada un d'aquests dos subapartats temàtics tam-

bé s'hi poden incloure les conferències d'obertura i clausura del Congrés, ja que la de J. Veny està dedicada a l'obra dialectològica de mossèn Alcover mentre que la de J. Massot se centra en la seva faceta d'historiador.

Tres són els grans aspectes estudiats en les comunicacions de la primera part de les actes dedicada a l'obra no lingüística de mossèn Alcover. En primer lloc, els treballs de J. Miralles, G. Sampol i X. Margais s'ocupen de l'actuació ideològica d'Alcover, especialment com a polemista religiós; en segon lloc, els tres articles de G. Janer Manila, M. Tomàs i B. Cifre analitzen diversos fets de l'època de joventut i formació del clergue manacorí; en tercer lloc, les comunicacions de M. Llull i J. March, per una part, i G. Barceló, per altra, comenten l'obra artística i arquitectònica del prevere. Caldria, a més, incloure en aquest conjunt de treballs la conferència de clausura del Congrés que J. Massot dedicà, tal com ja hem avançat, a fer un balanç de la tasca d'historiador duta a terme per Alcover.

Així, per una banda, J. Miralles ens aporta un completíssim quadre de l'Alcover polemista a través de l'estudi dels articles que el prevere publicà, sovint amb pseudònim, a la revista *La Aurora*. Tal com demostra l'autor, la consulta dels escrits alcoverians en aquesta publicació és fonamental per a entendre el perfil ideològic del nostre personatge —caracteritzat per un acusat integritisme religiós enemic de tot allò que pogués qüestionar l'ordre tradicional—, així com per conèixer-ne millor el tarannà psicològic i determinats fets de la seva vida. G. Sampol, com Miralles, també ens aporta un estudi sobre l'Alcover polemista centrat ara en el comentari i valoració estilística de *Desatinos de un protestante puestos en solfa por un aficionado al solfeo*, un pamflet catòlic que atacava l'actuació d'un petit grup metodista instal·lat a Capdepera. Aquest escrit, que tingué un enorme èxit editorial a Mallorca tot i ser anònim i estar escrit en castellà, és segurament obra del nostre filòleg, tal com demostra Sampol a través de la seva anàlisi estilística. X. Margais, en canvi, ens fa conèixer un aspecte poc conegut —i no gaire edificant— de la biografia del canonge mallorquí. Es tracta, concretament, del paper que jugà Alcover com a vicari general de Mallorca en el procés contra Bartomeu Font, un sacerdot esperantista que sempre tingué el suport de la seva feligresia. Margais ens fa palesa l'actuació parcial, autoritària i fins i tot violenta d'Alcover en aquest procés i ens la contraposa amb l'actitud favorable amb què actuà en un altre plet molt semblant.

G. Janer Manila, per altra banda, ens fa una semblança del jove Alcover seminarista, a mig camí de la biografia i la literatura, a través de les cartes en vers que enviava a la seva família des de Palma. Janer valora adequadament aquesta part de l'epistolari alcoverià com un dels precedents més clars de la seva obra folklòricoliterària i destaca la importància d'aquestes cartes per conèixer el grau d'assimilació i domini dels models literaris populars que mostrà des de ben aviat. M. Tomàs fonamenta el seu article en la relació epistolar que Alcover mantingué amb Tomàs Forteza, de qui sempre es declarà deixeble, tot analitzant i distingint les fases per les quals passà l'amistat entre aquests dos personatges. L'autora caracteritza la primera etapa de l'amistat entre Alcover i Forteza com una relació entre un jove seminarista que es declara fidel devot i admirador de l'obra del ja madur professor. Forteza, al seu torn, aconsellava i assessorava Alcover en tot allò que feia referència als interessos comuns (llengua, tradició i religió). Posteriorment, l'amistat es trencà quan el mestre s'allunyà de l'integritisme religiós en què sempre milità Alcover, però fou represa alguns anys més tard, tot i que amb una intensitat diferent, en una segona fase caracteritzada pels problemes de Forteza per acabar la *Gramática de la lengua catalana*, que ja no veié publicada. Alcover, com és sabut, s'encarregà de realitzar l'elogiós pròleg que encapçala aquesta obra pòstuma. Finalitza aquest conjunt de treballs la comunicació de B. Cifre. Aquest autor ens comenta una breu estada del jove Alcover a les festes de Pollença, també reproduïda en una carta que podem llegir a la *Historia de Pollensa* de Mateu Rotger, en què el nostre mossèn pren nota de diversos aspectes de la cultura tradicional de la població.

Els altres treballs que completen el conjunt d'articles dedicats a l'obra no lingüística d'Alcover són, com ja hem avançat, les dues comunicacions dedicades als interessos artístics del nostre prevere, plasmats en els seus dibuixos i en l'actuació que tingué en el camp de l'arquitectura. Seguidament, així mateix, comentarem la conferència de clausura del Congrés de J. Massot. Pel que fa al

primer dels dos treballs esmentats, M. Lull i J. March es proposen fer un inventari de totes les activitats relacionades amb l'arquitectura en què Alcover intervingué com a vicari general de Mallorca i ens recorden l'interès pel dibuix que mostrà des de ben jove. Els autors, a més, destaquen l'actuació d'Alcover com a creador del llenguatge científic català referent al món de l'arquitectura i la construcció, una tasca que es reflecteix en el notable paper que ocupa aquest registre en el *Diccionari Català-valencià-balear (DCVB)* i en les ponències del I Congrés Internacional de la Llengua. G. Barceló, a continuació, ens dóna a conèixer el catàleg d'una exposició que organitzà a Manacor sobre dibuixos i pintures inèdites d'Alcover. També es destaca el paper que tingué la seva formació artística, abandonada ben aviat, com a eina de suport de la tasca filològica que dugué a terme en els quaderns de camp de les *Eixides* i, indirectament, en la configuració del Diccionari.

La conferència de Josep Massot, com hem dit, es proposa fer una síntesi exhaustiva d'un dels aspectes menys coneguts d'Alcover: la seva dedicació als estudis històrics. En aquest sentit, la producció historiogràfica del prevere mallorquí es pot agrupar, segons Massot, en tres camps. Per una banda, fou autor de nombrosos treballs, articles i conferències sobre la història de diverses institucions catòliques —com ara la Companyia de Jesús i la Inquisició— que Alcover aprofità per atacar els postulats del liberalisme, inseparable, segons el seu parer, del protestantisme. Per altra banda, Alcover tingué una altra actuació destacada en la docència de la història eclesiàstica al seminari de Palma i en els esforços reeixits per introduir l'ensenyament de la llengua, la literatura i la història de Mallorca en aquesta institució, així com en la confecció dels programes de les esmentades matèries. Finalment, i malgrat ser l'aspecte menys desenvolupat, Massot també destaca la importància que tingueren els coneixements històrics d'Alcover a l'hora de saber interpretar més adequadament els fenòmens lingüístics, un punt de vista interdisciplinari que no era habitual en altres estudiosos de l'època.

A banda dels treballs que acabem de comentar, i com ja hem avançat, la secció *Antoni M. Alcover i el seu temps* del Congrés està fonamentalment dedicada a estudiar, com era d'esperar, l'obra lingüística del prevere. Les divuit comunicacions i ponències d'aquesta part, a la qual afegirem la conferència inaugural de J. Veny, s'articulen al voltant de tres grans eixos. Així, i en primer lloc, cinc treballs tenen en comú l'estudi de les relacions d'Alcover amb altres lingüistes o personatges interessats per les qüestions lingüístiques —concretament, amb Peter Rokseth, Miguel de Unamuno, Alfons Par, Pere Barnils i Rossend Arqués— i l'estudi del resultat d'aquests intercanvis. El segon eix està format per nou articles que analitzen diversos aspectes relacionats amb el *DCVB*, majoritàriament des del punt de vista lexicogràfic i amb una atenció especial a la fraseologia. El tercer i últim eix d'aquest conjunt de treballs de caire lingüístic el formen sis articles, incloent-hi la conferència de J. Veny, que aprofundeixen en diversos aspectes sobre la relació entre llengua i variació en l'obra d'Alcover.

A. Ginard i A. Ramis, inicien el primer dels treballs adreçats a l'anàlisi de les relacions d'Alcover amb altres persones que, com ell, s'interessaven per les qüestions lingüístiques. Específicament, els dos autors ens fan una excel·lent aproximació a la figura del filòleg noruec Peter Rokseth, als seus vincles amb Alcover i altres lingüistes com Fabra, i a la influència que tingué una de les seves obres —*Terminologie de la culture des céréales à Majorque* (1923)— en les entrades del *DCVB*. Així, és segur que Alcover facilità a Rokseth la realització de les enquestes per a la recollida de materials de la *Terminologie*, a banda de diversos contactes amb persones de Barcelona i Mallorca. Per altra banda, el prevere mallorquí no només aprofità bona part de les dades de l'esmentada obra de Rokseth per a les seves cèdules sinó que la metodologia emprada per aquest filòleg —basada en l'escola *Wörter und Sachen*— influí notablement en la configuració final del Diccionari. M. P. Perea, en canvi, ens aproxima als encontres d'Alcover amb un altre notable polemista: Miguel de Unamuno. A mig camí entre la biografia i la sociologia dels prejudicis lingüístics, l'autora ens relata minuciosament un parell de polèmiques mantingudes entre aquests dos personatges. Alcover, per una banda, enfurismà el filòleg basc per una anècdota publicada en un article on relata les impressions d'uns amics alemanys en poder sentir i contraposar les llengües catalana i castellana. La qualificació d'«aspra» aplicada al castellà —també per Alcover— fou allò que motivà

la reacció d'Unamuno. El prevere mallorquí, tanmateix, també atacà Unamuno arran d'una conferència celebrada a Palma en què aquest últim mantenia la tesi que la diferència entre una llengua i un dialecte era el fet de posseir o no una llengua literària plenament desenvolupada. M. S. Ribes, per altra banda, aprofita un breu epistolari entre mossèn Alcover i Alfons Par per fer un repàs de la trajectòria filològica d'aquest últim estudiós. L'autora, així mateix, estableix una sèrie de paral·lismes entre els dos lingüistes i arriba a la conclusió que Par, com Alcover, fou marginat per haver defensat un model lingüístic allunyat del que proposava l'Institut d'Estudis Catalans, la qual cosa no ha permès valorar adequadament la seva obra. J. Carrera, al seu torn, ens proposa indagar en els orígens de la fonètica experimental a Catalunya a partir de la fecunda relació entre mossèn Alcover i Pere Barnils. Tal com ens demostra l'autora a través de l'epistolari comú, Alcover fou el veritable mentor de Barnils al llarg de la seva formació acadèmica i investigadora. En aquest sentit, la intervenció constant del prevere a favor del jove estudiant esdevingué clau per a la introducció i desenvolupament dels estudis de fonètica experimental al nostre país, que Barnils dugué a terme més endavant. Aquest bloc de comunicacions es completa amb el treball d'O. Cubells i J. Satorra sobre la relació entre Rossend Arqués, un notari borgenc que esdevingué un dels millors col·laboradors del *DCVB*, i Alcover. A través del llarg epistolari entre aquests dos personatges, se'ns dona compte d'una relació que durà més de quinze anys i que mai no defallí, malgrat els avatars de l'Obra del Diccionari. Es tractaria, en definitiva, d'un exemple simptomàtic de l'entusiasme generat per la *Lletra de Convit* en la societat catalana de principis del segle xx.

Els nou estudis que presentarem a continuació formen el bloc més nombrós de la primera secció de les actes que comentem. Es tracta, com ja hem avançat, dels treballs que giren al voltant de l'Obra del Diccionari i que, com era d'esperar, són fonamentalment de tipus lexicogràfic. Abans de passar a aprofundir en l'estudi de les dades presents al *DCVB*, N. Dols i J. Corbera ens ofereixen, respectivament, un parell de comunicacions centrades en el desenvolupament del projecte del Diccionari a través de les pàgines i seccions del *Bolletí*, un altre dels grans llegats d'Alcover. Dols, en primer lloc, ens presenta les primeres conclusions d'un projecte en curs que farà l'edició crítica d'aquesta publicació. L'autor ens demostra la minuciosa planificació de la tasca de recollida de dades en què es fonamenta el *DCVB* i ens aproxima a les funcions del *Bolletí* com a nexa d'unió entre tots els diversos col·laboradors i com a peça imprescindible de l'engranatge de l'Obra. Corbera, en segon lloc, se centra en la secció del *Bolletí* —la *Crònica*— destinada a informar de la marxa dels treballs del Diccionari. A banda de ser un fidel reflex de les etapes per les quals passà el projecte (de l'entusiasme inicial al matisat èxit final, passant per les dificultats de l'època de ruptura amb l'Institut), l'estudi de la *Crònica* ens ofereix un interessantíssim retrat sociològic de la societat que col·laborà o criticà l'Obra del Diccionari.

La resta de comunicacions i ponències d'aquest conjunt estan directament relacionades amb la lexicografia i es plantegen avaluar o investigar determinats aspectes del *DCVB*. Així, D. Casals i M. Massanell es proposen fer un balanç del grau d'aprofitament de l'encara poc explorat *Inventari Alart* per part de l'Alcover-Moll. La deducció a què arriben és que se'n féu un ús molt baix i indirecte, ja que només s'hi tingué en compte un petit grup de fitxes de paraules (totes iniciades amb la lletra A) que el successor d'Alart a l'Arxiu dels Pirineus Orientals donà a conèixer a través d'un article. X. Favà, al seu torn, ens introdueix una vegada més al món de l'ampelonímia —els noms dels ceps i els raïms—, a fi d'avaluar el tractament i la presència d'aquest tipus de lèxic en el *DCVB*. Favà analitza les fonts utilitzades, les contrasta amb les dades que apareixen al Diccionari, en fa una classificació geogràfica i arriba finalment a la conclusió que, malgrat alguns aspectes millorables, l'Alcover-Moll és l'obra lexicogràfica més completa que existeix en català, i fins i tot en el conjunt de la Romània, pel que fa a l'ampelonímia. Més endavant, J. Ginebra es proposa analitzar un aspecte molt concret del *DCVB*: el tractament lexicogràfic del règim verbal. L'autor arriba a la deducció que el Diccionari és una obra innovadora pel que fa a la consideració del règim verbal, en concret, i els complements verbals, en general, que malauradament ha estat poc aprofitada en aquest aspecte per la lexicografia catalana posterior.

K. Morvay, a continuació, inicia una sèrie de treballs que giren al voltant de la fraseologia. Aquest autor, concretament, ens aproxima a la fraseologia rossellonesa tot prenent com a punt de partida la presentació d'un projecte d'investigació fonamentat en les rondalles de Pere-Jordi Cerdà: el *Petit diccionari fraseològic cerdanià*. A més, Morvay compara un breu corpus fraseològic d'aquest projecte amb la informació que se'n dona al *DCVB*, a fi de copsar-ne la vitalitat. La fraseologia també és el nucli d'interès de la comunicació presentada conjuntament per M. Bargalló, O. Cubells i J. Ginebra. Aquests tres autors, que tenen com a objectiu analitzar un minicorpus de fraseologia verbal del *DCVB*, arriben a la deducció que l'enorme volum d'informació fraseològica de l'Alcover-Moll no presenta ni la sistemàticitat ni la coherència que hauríem desitjat. També destaquen que aquestes dues últimes mancances no són alienes a la tradició lexicogràfica catalana. La darrera de les comunicacions sobre fraseologia és la de J. Colomina i M. I. Guardiola. Aquests dos autors, com a part d'un projecte més general, ens ofereixen un primer balanç del grau d'aprofitament de la lexicografia valenciana per part del *DCVB* tot prenent com a model un petit corpus fraseològic. Colomina i Guardiola, després de comparar el corpus esmentat amb la informació que recullen els diccionaris d'Escriu, Llobart i Martí Gadea, destaquen el valor de l'Alcover-Moll pel que fa al tractament de la fraseologia valenciana, tot i que no s'hi tingué prou en compte el Diccionari d'Escriu, que és molt abundós en aquest tipus de lèxic, i no sempre se citen les fonts. Així mateix, ens aporten una sèrie d'interessants apèndixs on consten els modismes valencians oblidats pel Diccionari i els que hi surten però no estan catalogats com a valencians.

Tot finalitzant aquest darrer conjunt de treballs, cal destacar la ponència en què G. Colón ens aporta una brillant reflexió sobre el passat, el present i el futur de la lexicografia catalana, tot prenent com a eix de referència el paper d'Alcover i Moll en la nostra història filològica. Així, Colón comença per fer-nos una breu síntesi del panorama anterior al *DCVB*, que Alcover malauradament no pogué quasi aprofitar; continua contraposant-nos els projectes lexicogràfics de Fabra i Alcover, a fi de remarcar que el resultat final d'aquest últim ens ha ofert el millor diccionari de qualsevol llengua romànica; i finalitza recordant-nos la feina que encara queda per fer, com podem dur-la a terme i reclamant que la lexicografia oficial tregui tot el profit possible del Diccionari.

Tal com diem, la primera secció de les actes del Congrés (*Antoni M. Alcover i el seu temps*) es completa amb un tercer i últim eix temàtic format pels treballs que centren la seva atenció en l'estudi de les relacions entre llengua i variació en el quefer alcoverià. Més concretament, els sis articles que comentarem a continuació, incloent-hi la conferència inaugural de J. Veny, versen sobre la vessant dialectològica i sociolingüística de l'obra d'Alcover o analitzen la variació geolingüística present en els seus escrits.

Pel que fa a l'estudi dels parlars, el parlament de Joan Veny que inaugura les actes del Congrés constitueix una acurada i útil síntesi de les distintes facetes de l'obra dialectològica d'Alcover i, alhora, una vindicació apassionada de la metodologia de treball emprada en aquests estudis. En aquest sentit, es destaca i comenta la ingent tasca de recollida de dades que representaren les eixides filològiques; la validesa dels mètodes emprats per Alcover en l'*Atlas Lingüístic de Catalunya* enfront dels de Griera; les diferents propostes de classificació dialectal del filòleg mallorquí; la gran importància del *DCVB* per a la lingüística catalana i romànica, així com el coratge que hagué de tenir per tirar endavant l'Obra del Diccionari; el valor dialectològic de l'obra escrita alcoveriana, tant pel que fa a les *Rondaies* com a la seva prosa científicoepistolar; i la postura policèntrica del mossèn respecte a la codificació de la llengua, divergent de la que defensava Fabra. En cada un dels aspectes citats, a més, J. Veny sempre procura establir paral·lelismes entre els problemes que hagué de superar Alcover en les seves recerques lingüístiques i la manera com treballen els actuals dialectòlegs. L'altre dels treballs dedicat estrictament als parlars catalans que ens ofereixen les actes és l'interessant estudi de X. Luna-Battle sobre el paper que tingué l'excursionisme científic a finals del segle XIX en la recollida de les primeres dades dialectològiques, abans que Alcover iniciés la seva tasca. A banda d'introduir-nos en els orígens de l'excursionisme català i de remarcar la seva vinculació amb l'ideari de la Renaixença i el catalanisme, Luna destaca que la recollida científica de dades sobre la

cultura popular —que també incloïa la llengua de les àrees rurals—, fou un aspecte essencial d'aquesta activitat esportiva des dels seus inicis. A continuació, l'autor sintetitza la feina realitzada pels excursionistes més sensibles a la qüestió lingüística i folklòrica, caracteritza i valora la informació dialectal que se'n pot extreure i destaca i comenta alguns d'aquests treballs, generalment poc coneguts. Com a colofó, Luna fa una crida a investigar aquest valuós material i remarca la necessitat que la història de la dialectologia catalana dediqui un merescut capítol a la tasca feta per tots els precursors d'Alcover on figurin tant els primers excursionistes com altres estudiosos del XIX que s'interessaren per la variació geogràfica del català, com, per exemple, l'Arxiduc Lluís Salvador, Martí Gadea, Pepratx i, especialment, M. Milà i P. E. Guarnerio.

Pel que fa a la sociologia del llenguatge, destaquem les contribucions de B. Montoya i M. Espinosa, complementàries en molts aspectes. Aquests dos treballs tenen en comú la valoració de les observacions sociolingüístiques fetes per Alcover en els seus treballs, fins al punt de considerar-lo un precursor de l'estudi de la variació lingüística en el català. Montoya, per una banda, ens comenta una breu però significativa mostra de dades enregistrades pel prevere mallorquí sobre la relació entre llengua i grups socials, la variació estilística dins els parlants cultes i l'estigmatització de determinats parlars o característiques dialectals. L'autor conclou el seu article tot afirmant que Alcover feia sociolingüística sense ser-ne conscient, i destacant la vàlua dels seus estudis per esbrinar el comportament lingüístic dels catalanoparlants durant el primer terç del XX. Per la seva banda, M. Espinosa se centra en l'anàlisi del pensament alcoverià sobre la variació lingüística. L'autora en destaca quatre eixos que comenta detalladament. En primer lloc, la clara consciència d'Alcover sobre la necessitat de normalitzar i normativitzar el català; en segon lloc, la percepció —i valoració— de la variació lingüística, no només geogràfica sinó també social, com un fet intrínsec a totes les llengües; en tercer lloc, la descripció —i rebuig— dels mecanismes de l'autoodi i el conflicte lingüístic; i, per finalitzar, diversos aspectes que giren al voltant de la complexa relació entre llengua i poder, especialment una qüestió que disgustava profundament Alcover: la preponderància de la llengua de les grans ciutats —la més desnacionalitzada per a ell— a l'hora de fixar l'estàndard del català.

Pel que fa a l'anàlisi de la variació geolingüística present a la llengua escrita del mossèn, comptem amb dues intervencions. I. Fàbregas, per una banda, focalitza la seva atenció en l'estudi del discurs gramatical alcoverià sobre les formes simples i perifràstiques del pretèrit perfet del català i l'ús que en féu als seus escrits. En relació al primer aspecte, Fàbregas remarca la poca atenció que el prevere mostrà per aquest temps verbal en la seva obra gramatical —la utilització del qual generava polèmica en altres autors de l'època— i la informació parcial i incompleta sobre la variació geogràfica del pretèrit perfet en català que trobem en els seus estudis dialectològics. Quant al segon, l'autora arriba a la conclusió que anava alternant les dues formes verbals, tot i que no ha trobat exemples de l'ús de la primera persona del perfet simple.¹ Fàbregas destaca també que Alcover, com Fabra, formava part del grup de gramàtics que mai no condemnà la forma perifràstica. G. A. Amengual, per altra banda, ens ofereix una interessantíssima mostra de l'interès que pot arribar a tenir l'anàlisi morfosintàctica de la llengua de les rondalles d'Alcover per al coneixement de la variació geolingüística en la Mallorca de finals del XIX. Amengual se centra, així, en el comentari d'un petit corpus de trenta *rondaies* tot analitzant i comentant l'ús per part d'Alcover dels següents aspectes gramaticals: *ser* i *haver* com a auxiliars, distribució de *ser* i *estar*, concordança del participi passat, formes i combinacions dels clítics, els relatius *qui* i *que*, quantitatius indefinits en sentit positiu i negatiu, les preposicions *per* i *per a*, tipus d'interrogatives, el reforç exclamatiu *ell* i les interferències morfosintàctiques del castellà arrelades en la llengua del filòleg manacorí.

Arribem finalment a la segona i darrera secció de les actes. Tal com avançàvem, aquest últim apartat, intitulat *L'Obra literària i folklòrica d'A. M. Alcover*, està format per deu comunicacions la gran majoria de les quals (nou) focalitzen totalment o parcialment la seva atenció en l'estudi de les

1. Tanmateix, i segons ens ha comunicat personalment J. Veny, Alcover va utilitzar la primera persona d'aquest temps verbal en la seva correspondència.

Rondaies. J. Vidal és l'únic autor que ha volgut estudiar una altra de les peces literàries del canonge mallorquí tot oferint-nos una completa notícia de *N'Arnau*, una novelleta de joventut que Alcover mai no volgué publicar. Agruparem els nou treballs que resten en dues parts: per una banda, els cinc estudis fonamentats en la teoria de la literatura que analitzen aspectes concrets de les *Rondaies*; per altra banda, els quatre articles que les prenen com a punt de partida per versar sobre diverses qüestions.

Les comunicacions del primer grup estan encapçalades per un estudi de J. Grimalt, la intenció principal del qual és comparar els trets generals del gènere rondallístic —l'anomenat estil abstracte— amb les característiques dels relats alcoverians. La interessant conclusió a què arriba Grimalt és que el valor de les *Rondaies* rau precisament en les petites llicències que l'autor es va permetre emprar (descripcions psicològiques i de personatges, ús dels diàlegs i presència de detalls sobre la vida quotidiana), unes transgressions que van aconseguir renovar i fer més suggestiu aquest gènere de tradició oral. F. Ramis, a continuació, es proposa aplicar el mètode historicocrític, fonamental en els estudis bíblics, a una de les rondalles del cicle *Ecos de la vida de Jesús, Maria i Josep*. L'aplicació del mètode esmentat ha permès a l'autor esbrinar com Alcover va construir el relat a partir de tres fonts tradicionals: la bíblica, la moralística i el costumisme pagès. Més endavant, la comunicació de C. Valriu ens aproxima al món del cicle llegendari de les rondalles basades en els fets de la vida del rei En Jaume i les seves característiques principals. S'hi destaca, entre altres, el paper del monarca com a heroi fundacional mític dels Països Catalans, l'abundància de rondalles basades en la conquesta de Mallorca —tot i que no es limiten solament a aquest fet i abraquen tota la vida del rei— i la voluntat d'explicació màgica de les suposades petges que va deixar el cavall del rei arreu de l'illa. M. P. Janer, al seu torn, es proposa fer una síntesi general de les característiques d'uns personatges fabulosos típics de les *Rondaies*: els dimonis. Finalitza aquest bloc de treballs, un interessant estudi etnogràfic de J. Guiscafrè sobre la influència de l'obra alcoveriana en la tradició rondallística mallorquina posterior. L'autor ens demostra, concretament, que un rondallaire ja traspasat a qui pogué entrevistar havia après moltes de les històries que explicava a partir de la lectura juvenil de les *Rondaies* d'Alcover.

Malgrat que totes parteixin de la literatura alcoveriana, la temàtica de les altres quatre comunicacions de la segona secció de les actes és molt diversa. En aquest sentit, R. Bassa ens mostra les grans possibilitats d'aplicació didàctica que tenen tant les *Rondaies* com la resta de l'obra de mossèn Alcover, especialment la folklòrica. L'autor, igualment, fa una crida a aprofitar totes les possibilitats que ofereixen els treballs del prevere, no només per a la docència de la llengua catalana sinó també per al procés de normalització lingüística i cultural del país. J. C. Simó, per la seva banda, i prenent com a punt de partida les rondalles d'Alcover, ens aporta una reflexió, a mig camí entre la poètica i la semiòtica, sobre la versemblança en l'obra literària. C. Oriol i M. López, al seu torn, ens presenten la base de dades *Rondcat*, la primera feta al nostre país amb criteris internacionals, tot aportant els resultats de la digitalització de les *Rondaies* alcoverianes. Els autors destaquen que l'obra del filòleg mallorquí és la segona contribució més nombrosa i variada de la base de dades i una de les més interessants per la quantitat d'informació rondallística que aporta. Clou aquest últim i definitiu bloc una original comunicació de J. Temporal sobre la propera edició crítica del tercer volum de les rondalles d'Alcover que preparen J. Grimalt i J. Guiscafrè.

Com a comentari final, només voldríem afegir que una obra tan voluminosa com aquesta, destinada a ser citada freqüentment en els estudis de filologia catalana, hauria de comptar amb algun suport que en facilités la consulta. En aquest sentit, es podrien haver mantingut els resums de les comunicacions —fins i tot traduïdes a l'anglès tenint present que es tractava d'un congrés internacional— o la inclusió d'un índex temàtic i/o d'autors en l'edició final. Res d'això, però, no treu ni un bri de mèrit a aquestes excel·lents i necessàries actes.